

Xây dựng hệ thống tiêu chí đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập

Trịnh Ngọc Toàn

Email: tringtoanhp@gmail.com
Trưởng Trung cấp Chuyên nghiệp Hải Phòng
39 Lương Khánh Thiện, Phường Cầu Đất,
quận Ngô Quyền, Thành phố Hải Phòng, Việt Nam

TÓM TẮT: Bài viết xây dựng hệ thống tiêu chí đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập nhằm đánh giá toàn diện cấu trúc văn hóa nhà trường ở ba cấp độ. Hệ thống tiêu chí đánh giá này được hình thành bởi hai bộ công cụ: 1) Bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập để khảo sát hệ thống cấu trúc hữu hình (văn hóa nhà trường cấp độ 1) và triết lí hoạt động (văn hóa nhà trường cấp độ 2) của nhà trường; 2) Kết hợp với việc hoàn thiện bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI của Robert Quinn và Kim Cameron để khảo sát về những quan niệm chung (văn hóa nhà trường cấp độ 3). Kết quả này góp phần khảo sát thực trạng văn hóa nhà trường và đưa ra được mục tiêu xây dựng văn hóa nhà trường của trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập.

TỪ KHÓA: Đánh giá, văn hóa nhà trường, trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập.

→ Nhận bài 02/01/2023 → Nhận bài đã chỉnh sửa 20/01/2023 → Duyệt đăng 15/3/2023.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12310308>

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, số trẻ khuyết tật đến trường ngày càng gia tăng. Theo báo cáo khảo sát của Tổng cục Dân số - Kế hoạch hóa gia đình năm 2018 cho thấy, tỉ lệ trẻ khuyết tật ở tuổi mầm non ở nước ta là 2,74%. Như vậy, ước tính cả nước hiện có khoảng 141.745 trẻ khuyết tật độ tuổi mầm non. Hải Phòng có khoảng 3.199 trẻ khuyết tật ở độ tuổi mầm non [1]. Đây là nhóm trẻ chịu nhiều thiệt thòi, đòi hỏi phải được giáo dục bằng phương thức phù hợp, tinh tế. Trong đó, giáo dục hòa nhập là một phương thức giáo dục mang lại hiệu quả cao cho trẻ khuyết tật nói chung và đặc biệt đối với trẻ khuyết tật ở lứa tuổi mầm non. Tuy nhiên đến nay, việc thực hiện giáo dục hòa nhập nói chung cũng như giáo dục hòa nhập trong các trường mầm non ở nước ta còn nhiều hạn chế. Trong đó, những rào cản xã hội trong thực hiện giáo dục hòa nhập là một thách thức không nhỏ như điều kiện môi trường sống chưa phù hợp, tính thực thi pháp luật chưa cao và đặc biệt là vẫn còn đó thái độ kì thị của xã hội. Vì vậy, làm thế nào để xóa bỏ được những rào cản giáo dục hòa nhập trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập nhằm nâng cao chất lượng giáo dục hòa nhập là một vấn đề thách thức lớn đối với ngành Giáo dục và Đào tạo.

Xây dựng mô hình văn hóa nhà trường tích cực là giải pháp hữu hiệu cho các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập hoàn thành tốt nhiệm vụ giáo dục hòa nhập. Văn hóa nhà trường giúp nhà trường trở thành một biểu tượng văn hóa đặc trưng mang phong cách riêng, tạo ra môi trường giáo dục hòa nhập thân thiện, đầy tính nhân văn. Môi trường giáo dục mà ở đó cả trẻ

khuyết tật và trẻ bình thường đều được bình đẳng phát huy hết năng lực trí tuệ cá nhân, các em có cơ hội thể hiện lòng nhân ái, được thực hành những kĩ năng sống cần thiết để thích nghi với cuộc sống thực tiễn phong phú, đa dạng. Vì vậy, văn hóa nhà trường đã xóa bỏ đi những rào cản hòa nhập trong nhà trường, nâng cao chất lượng giáo dục hòa nhập. Để xây dựng văn hóa nhà trường thành công đối với các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập thì việc xây dựng một hệ thống tiêu chí đánh giá văn hóa nhà trường của loại hình cơ sở giáo dục này là vô cùng quan trọng. Hệ thống đánh giá văn hóa nhà trường sẽ làm cơ sở cho việc khảo sát thực trạng văn hóa nhà trường của các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập cũng như xác định mục tiêu xây dựng văn hóa nhà trường cần đạt được của nhà trường.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát về hệ thống đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập

Việc nhận diện rõ văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập có ý nghĩa quan trọng trong việc giúp cho nhà quản lí xác định xem trường mình có đạt các tiêu chuẩn văn hóa nhà trường không và đạt ở mức độ nào. Từ đó, nhà quản lí xây dựng chiến lược và kế hoạch xây dựng văn hóa nhà trường phù hợp cho trường mình.

Nhằm đánh giá thực trạng văn hóa nhà trường một cách toàn diện và đưa ra những định hướng trong việc xây dựng mô hình văn hóa nhà trường, chúng tôi đã xây dựng một hệ thống đánh giá văn hóa nhà trường. Hệ thống đánh giá văn hóa nhà trường trong trường

mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập được đề xuất trong bài viết này được kết hợp bởi hai bộ công cụ: 1) Bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập với 93 tiêu chí; 2) Bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI với 6 tiêu chí (xem Sơ đồ 1).

Bộ công cụ nhận diện thương hiệu nhằm đánh giá văn hóa nhà trường, bao gồm cả chuẩn mực về hình thức (hệ thống cấu trúc hữu hình) và chuẩn mực về nội dung (triết lý hoạt động) văn hóa nhà trường trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập. Triết lý hoạt động trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập là những giá trị căn bản được ví như “linh hồn” của tổ chức. Hệ thống cấu trúc hữu hình là những biểu hiện vật chất ra bên ngoài của nhà trường và phải thể hiện được giá trị chủ đạo của triết lý, gồm: Hệ thống các tiêu chí chung, hệ thống các tiêu chí về cơ sở vật chất nhà trường và hệ thống tiêu chí về con người văn hóa trong nhà trường.

Bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI (Organisational Culture Assessment Instrument) của Robert Quinn và Kim Cameron được tác giả sử dụng và hoàn thiện nhằm khảo sát và định hướng được mô hình văn hóa nhà trường, để tổ chức khảo sát văn hóa tổ chức dựa trên khung giá trị. Trước hết là giúp xác định kiểu văn hóa hiện tại của tổ chức, sau đó là xác định kiểu văn hóa phù hợp mà tổ chức mong đợi trong tương lai.

Bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI giúp nhà trường xác định kiểu văn hóa nhà trường theo bốn kiểu: Văn hóa thân tộc, văn hóa thường quy, văn hóa thị trường, văn hóa thứ bậc. Mỗi kiểu văn hóa nhà trường xác định được sẽ cho phép định hướng mô hình văn hóa nhà trường theo kiểu đó với hai yếu tố đặc trưng căn bản: 1) Giá trị cốt lõi đặc trưng; 2) Không gian kiến trúc đặc trưng. Giá trị cốt lõi đặc trưng là yếu tố căn bản của triết lý hoạt động nhà trường. Nó có tính phổ quát

cao, xuyên suốt và bao trùm lên các yếu tố triết lý hoạt động khác như: Sứ mệnh, tầm nhìn, định vị, khẩu hiệu, mục tiêu, hệ thống nguyên tắc. Không gian kiến trúc đặc trưng là phong cách kiến trúc chung bao trùm lên toàn bộ không gian nhà trường. Nó ảnh hưởng tới kiểu thiết kế các yếu tố cấu trúc hữu hình khác bên trong nhà trường. Hay nói cách khác, các yếu tố cấu trúc hữu hình khác trong nhà trường phải được thiết kế phù hợp với phong cách kiến trúc chung của nhà trường đó.

2.2. Xây dựng bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập

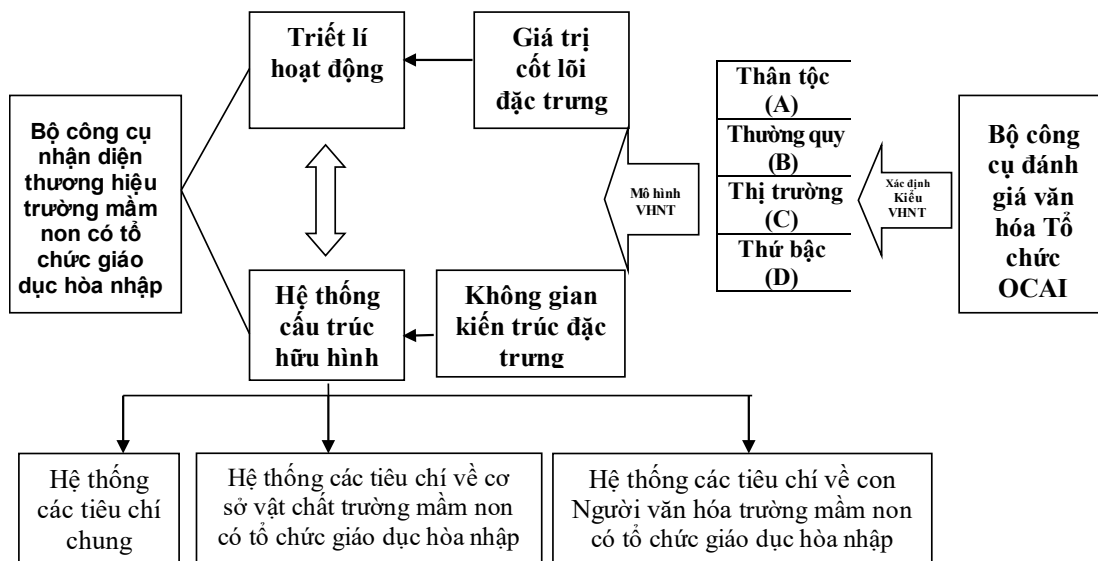
2.2.1. Cơ sở để xây dựng bộ công cụ

Căn cứ vào các thành tố văn hóa nhà trường gồm: Cấu trúc hữu hình, hệ thống giá trị được tuyên bố, những quan niệm chung, tác giả đề xuất xây dựng bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập nhằm đánh giá các thành tố văn hóa nhà trường theo các chuẩn mực, tạo thành một hệ thống các chuẩn mực cả về hình thức và nội dung của một nhà trường văn hóa. Trong đó, các chuẩn mực về hình thức là hệ thống các tiêu chí cấu trúc hữu hình (thuộc cấu trúc hữu hình), các chuẩn mực về nội dung là triết lý hoạt động nhà trường (thuộc hệ thống giá trị được tuyên bố).

Cơ sở để xây dựng hệ thống các tiêu chí cấu trúc hữu hình dựa trên các quy định tiêu chuẩn cơ sở vật chất trường mầm non; tiêu chuẩn cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên trường mầm non; các quy định về giáo dục hòa nhập; ý kiến các nhà khoa học trong lĩnh vực giáo dục hòa nhập và văn hóa nhà trường.

2.2.2. Thiết kế bộ công cụ

Chúng tôi căn cứ vào các thành tố văn hóa nhà trường

Sơ đồ 1: Hệ thống đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập bằng bộ công cụ nhận diện thương hiệu và bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI

để thiết kế bộ công cụ khảo sát. Phiếu lấy ý kiến là công cụ được thiết kế đo lường từng thành tố văn hóa nhà trường. Đối với bộ công cụ này, chúng tôi chia thành hai nhóm chính là *triết lý hoạt động* gồm 7 tiêu chí và *hệ thống cấu trúc hữu hình* với ba nội dung: 1) Hệ thống các tiêu chí chung gồm 8 tiêu chí; 2) Hệ thống các tiêu chí về cơ sở vật chất trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập gồm 32 tiêu chí; 3) Hệ thống các tiêu chí về con người văn hóa trong trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập gồm 46 tiêu chí. Chúng tôi sử dụng thang đo Likert với 5 mức độ: Rất tốt: 5 điểm; Tốt: 4 điểm; Khá: 3 điểm; Trung bình: 2 điểm; Kém: 1 điểm, theo biểu mẫu trình bày ở Bảng 1.

Triết lý hoạt động (7 tiêu chí): Triết lý hoạt động trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập là những giá trị mang tính khái quát cao, được các nhà giáo dục đúc rút ra từ kinh nghiệm cuộc sống và hoạt động trải nghiệm giáo dục của mình; nó trở thành hệ tư tưởng chủ đạo, phương châm hành động và là mục tiêu chung của nhà trường mà mọi thành viên trong nhà trường thấm nhuần và khao khát được làm theo để góp phần hoàn thành mục tiêu chung. Các nội dung tiêu chí tạo nên triết lý hoạt động nhà trường gồm: Hệ thống giá trị cốt lõi, sứ mệnh, tầm nhìn, định vị nhà trường, khẩu hiệu, mục tiêu, hệ thống nguyên tắc.

Hệ thống cấu trúc hữu hình: Hệ thống cấu trúc hữu hình trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập là những biểu hiện vật chất ra bên ngoài của nhà trường, gồm: Hệ thống các tiêu chí chung; hệ thống các tiêu chí về cơ sở vật chất trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập; hệ thống tiêu chí về con người văn hóa trong trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập.

Hệ thống các tiêu chí chung (8 tiêu chí)

Hệ thống các tiêu chí chung là những tiêu chí về cấu trúc hữu hình của văn hóa nhà trường mà mọi nhà trường đều phải xây dựng. Trong đó, không gian kiến trúc là yếu tố bao trùm lên toàn bộ không gian nhà trường. Nó ảnh hưởng tới kiểu thiết kế các yếu tố cấu trúc hữu hình khác bên trong nhà trường, như: Biểu tượng (logo), màu sắc chủ đạo, hồ sơ năng lực, Website/Facebook, hệ thống văn bản quy định; quy trình làm việc, hình thức tài liệu, ấn phẩm, cardvisit, catalogue, tờ bướm, sản phẩm vật chất, trang phục.

Hệ thống các tiêu chí về cơ sở vật chất trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập (32 tiêu chí)

Hệ thống các tiêu chí về cơ sở vật chất trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập là những tiêu chí đặc thù về cấu trúc hữu hình của văn hóa nhà trường đối với các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập, đặt ra những yêu cầu về những công trình sự nghiệp trong trường mầm non, có kiến trúc xây dựng và cảnh quan phù hợp với hoạt động giáo dục và đảm bảo cho việc thực hiện tốt mục tiêu nuôi dưỡng, chăm sóc và giáo dục trẻ em. Ngoài các hạng mục công trình của một trường mầm non, trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập phải trang bị cơ sở vật chất phù hợp với việc học tập và sinh hoạt của trẻ khuyết tật; đảm bảo cho trẻ khuyết tật được hỗ trợ can thiệp, trị liệu ngay tại trường mầm non; được tiếp cận với các điều kiện cơ sở vật chất một cách thoải mái, dễ dàng, các hạng mục bao gồm:

- Diện tích, khuôn viên và sân vườn (gồm 6 tiêu chí) về biển hiệu, sân chơi, góc chơi, các lối đi riêng cho trẻ khuyết tật và cấu trúc hóa môi trường nhằm hỗ trợ cho trẻ khuyết tật học tập và sinh hoạt thuận lợi.

- Khối các lớp học và phòng hỗ trợ giáo dục hòa nhập (gồm 9 tiêu chí) quy định về phòng học và sinh hoạt của

Bảng 1: Biểu mẫu bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập

TT	Nội dung các tiêu chí	Mức độ đạt được				
		Rất tốt	Tốt	Khá	Trung bình	Kém
		5	4	3	2	1
A	TRIẾT LÝ HOẠT ĐỘNG (7 tiêu chí)					
B	HỆ THỐNG CẤU TRÚC HỮU HÌNH					
I	Hệ thống các tiêu chí chung (8 tiêu chí)					
II	Hệ thống các tiêu chí về cơ sở vật chất trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập (32 tiêu chí)					
III	Hệ thống các tiêu chí về con Người văn hóa trong trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập					
1	Đối với cán bộ quản lý (15 tiêu chí)					
2	Đối với giáo viên, nhân viên (15 tiêu chí)					
3	Đối với cha mẹ trẻ (8 tiêu chí)					
4	Đối với trẻ (8 tiêu chí)					

trẻ, phòng ngoại ngữ, âm nhạc, vật lý trị liệu, phòng hỗ trợ hòa nhập, hệ thống điện, nước, khu vận động phù hợp.

- Khối phòng hành chính - Đánh giá và tư vấn giáo dục (gồm 4 tiêu chí) quy định về các phòng chức năng, phòng đánh giá phát triển và tư vấn phụ huynh.

- Khối phòng tổ chức ăn (gồm 2 tiêu chí) quy định về tiêu chuẩn bếp ăn và lưu mẫu thức ăn.

- Thiết bị, đồ dùng, đồ chơi (gồm 4 tiêu chí) về đồ dùng, đồ chơi theo quy định, trong đó ưu tiên đồ dùng, đồ chơi tự làm sáng tạo phù hợp với nhu cầu giáo dục đặc biệt của trẻ.

- Khu vệ sinh, hệ thống cấp thoát nước (gồm 6 tiêu chí) quy định về hệ thống cấp thoát nước, khu vệ sinh đảm bảo theo quy định và có khu riêng hoặc trang thiết bị hỗ trợ phù hợp với trẻ khuyết tật.

Hệ thống các tiêu chí về con người văn hóa (46 tiêu chí)

Hệ thống các tiêu chí về con người văn hóa là những chuẩn mực về hành vi ứng xử, những biểu hiện về lối sống, nề nếp làm việc văn hóa của đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên, cha mẹ trẻ và trẻ trong trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập.

Các tiêu chí đối với đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên nhà trường (gồm 15 tiêu chí) luôn gắn với yêu cầu về phẩm chất nhà giáo, chuyên môn nghiệp vụ, xây dựng môi trường giáo dục, phát triển mối quan hệ với gia đình trẻ và cộng đồng xã hội để thực hiện tốt nhiệm vụ giáo dục toàn diện.

Các tiêu chí đối với cha mẹ trẻ (gồm 8 tiêu chí) là những yêu cầu về sự kết hợp với nhà trường trong việc nuôi dạy, chăm sóc, giáo dục trẻ, tạo ra sự đồng thuận giữa các lực lượng giáo dục. Cha mẹ trẻ thực hiện các nghĩa vụ liên quan ở trường cũng như ở nhà; thực hiện đúng các nội quy, quy định nhà trường, cùng góp phần vào việc xây dựng văn hóa nhà trường.

Đội ngũ nhà giáo ở trường học hay cha mẹ ở nhà phải là những tấm gương mẫu mực đối với trẻ trong mọi hành vi, cử chỉ, việc làm hằng ngày, hình ảnh thầy, cô giáo và cha mẹ luôn là những biểu tượng đẹp trong mắt trẻ thơ. Vì vậy, giáo viên và cha mẹ phải luôn gương mẫu, tôn trọng sự khác biệt ở mỗi đứa trẻ, giúp các em tự do sáng tạo, phát triển và hình thành nền tảng nhân cách.

Các tiêu chí đối với trẻ (gồm 8 tiêu chí) là các biểu hiện văn hóa nhà trường được bộc lộ một cách rất tự nhiên, khách quan do tác động giáo dục tích cực từ các nhà giáo và cha mẹ. Bắt đầu từ việc hình thành các chức năng tâm sinh lý, năng lực và phẩm chất mang tính nền tảng, giúp các em phát triển cân đối, khỏe mạnh, có kỹ năng sống phù hợp lứa tuổi; yêu thiên nhiên, yêu cái đẹp và ham thích trải nghiệm khám phá môi trường xung quanh; biết kính trọng, yêu mến những người thân trong gia đình, giáo viên; mạnh dạn, tự tin trong sinh hoạt và học tập và biết chia sẻ, giúp đỡ bạn bè, nhất là các bạn khuyết tật.

2.2.3. Hoàn thiện bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI

Bộ Công cụ Đánh giá Văn hóa tổ chức (OCAI) của Robert Quinn và Kim Cameron để tổ chức khảo sát văn hóa tổ chức dựa trên khung giá trị. Trước hết là giúp xác định văn hóa hiện tại của tổ chức, sau đó là xác định kiểu văn hóa phù hợp mà tổ chức mong đợi trong tương lai. Bộ công cụ này đã được dùng ở trên 10.000 tổ chức trên toàn cầu nhằm tiên đoán hoạt động của nó [2].

Bộ công cụ này bao gồm sáu câu hỏi tương đương với sáu tiêu chí (đặc điểm nổi bật nhất; phong cách lãnh đạo; cách thức quản lý; điều gì kết dính các cá nhân trong tổ chức, điểm nhấn chiến lược, tiêu chí thành công). Mỗi câu hỏi có bốn khả năng lựa chọn: A=Kiểu thân tộc, B=Kiểu thường quy, C=Kiểu thị trường, D=Kiểu thứ bậc [3].

Những người tham gia trả lời khảo sát sẽ được yêu cầu chia tổng số thang điểm cho bốn lựa chọn này tùy vào mức độ mà những lựa chọn ấy gần giống với tổ chức của họ mà họ đang đánh giá. Điểm cao hơn nghĩa là giống nhiều hơn. Kết quả này được tính trung bình cho mỗi khả năng lựa chọn. Khi điểm số được xác định cho tất cả các lựa chọn này, nó sẽ được vẽ thành sơ đồ cho cả hai cột Hiện tại và Tương lai. Biểu đồ này là hồ sơ văn hóa tổ chức của một đơn vị và là một bước quan trọng để khởi xướng một chiến lược thay đổi văn hóa [3].

Bốn kiểu văn hóa chính của bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức

Văn hóa thân tộc: Văn hóa thân tộc rất gắn gũi với các tổ chức kiểu gia đình. Văn hóa thân tộc nhấn mạnh làm việc nhóm và sự phát triển của nhân viên. Kiểu văn hóa này thúc đẩy một môi trường làm việc có tính chất nhân văn, với mục tiêu quản lý là trao quyền cho nhân viên bằng cách thu hút sự tham gia, sự cam kết và lòng trung thành của họ. Với môi trường này, lãnh đạo được coi như người hướng dẫn, hay như hình ảnh của cha mẹ trong một gia đình, tạo ra một không khí nội bộ quan tâm đến yếu tố con người.

Văn hóa thường quy: Thuật ngữ “thường quy” (Kiểu thường quy) dựa trên từ *ad hoc*, để chỉ một đơn vị linh hoạt, chuyên biệt và tạm thời. Những tổ chức có kiểu văn hóa thường quy thường có mục đích cải tiến và có thể thích nghi, vì thế không có hình thức tập trung quyền lực hay quan hệ dựa trên thẩm quyền. Những cá nhân trong tổ chức đó thường là những người độc lập nhận rủi ro, những người đã dự đoán trước và hiểu rõ sự thay đổi.

Văn hóa thị trường: Văn hóa thị trường nói đến một kiểu tổ chức vận hành y như thị trường. Tổ chức này quan tâm chủ yếu đến môi trường bên ngoài và phụ thuộc vào sự kiểm soát từ bên ngoài. Nó tập trung vào những giao dịch với các đối tác bên ngoài như các nhà cung cấp, khách hàng, các nhà hợp đồng... Thị trường vận hành chủ yếu thông qua trao đổi bằng tiền, quan tâm tới sự cạnh tranh, năng suất và sản

phẩm đạt được.

Văn hóa thứ bậc: Văn hóa thứ bậc nhấn mạnh một môi trường tương đối ổn định, nơi mà các nhiệm vụ và chức năng có thể phối hợp, tính thống nhất trong sản phẩm và dịch vụ có thể duy trì được, người lao động và công việc là trong tầm kiểm soát. Tổ chức này quan tâm đến các quy tắc, tiêu chuẩn và cần được quy trình hóa trong các khâu công việc, đảm bảo sự ổn định lâu dài.

Ưu điểm của bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI

Mô hình OCAI mang tính bao quát, là sự kết hợp giữa hai biến tố, tạo nên một đồ thị 2x2 với bốn biến tố đối lập (hương nội - hướng ngoại; ổn định - linh hoạt) để phản ánh và diễn tả thực trạng văn hóa tổ chức. Nghiên cứu của nhiều học giả cho thấy việc áp dụng khung giá trị cạnh tranh với hai chiều như vậy sẽ giúp các nhà quản trị có cái nhìn bao quát, dễ hình dung về văn hóa tổ chức của mình, biết được điểm mạnh, điểm yếu trong văn hóa tổ chức của mình, từ đó đưa ra những chiến lược điều chỉnh văn hóa tổ chức phù hợp.

Bộ công cụ đánh giá OCAI giúp các nhà quản lý đánh giá được kiểu văn hóa đang tồn tại trong tổ chức và xác định được kiểu văn hóa mà tổ chức mong đợi trong tương lai.

Hạn chế của bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI

Mô hình OCAI mới chỉ định hình được văn hóa tổ chức ở cấp độ thứ 3 (Những quan niệm chung) và cấp độ thứ 2 (Hệ thống giá trị được tuyên bố), còn cấp độ văn hóa đầu tiên (Cấu trúc hữu hình) lại chưa được khảo sát.

Để cải thiện hạn chế của mô hình OCAI, trong mô hình nghiên cứu của bài viết này, chúng tôi đã đề xuất kết hợp đánh giá văn hóa nhà trường bằng hai bộ công cụ: 1) Bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập do tác giả xây dựng đã mô tả các nội dung rất cụ thể về cấu trúc hữu hình (cấp độ văn hóa nhà trường thứ nhất) và triết lý hoạt động (thuộc cấp độ văn hóa nhà trường thứ hai); 2) Hoàn thiện bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI nhằm hỗ trợ nhà trường có những định hướng về mô hình văn hóa nhà trường trên cơ sở tham chiếu 2 yếu tố đặc trưng căn bản là giá trị cốt lõi đặc trưng và không gian kiến trúc đặc trưng.

Hoàn thiện bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI

Trên cơ sở đặc điểm các tiêu chí của từng kiểu văn hóa, tác giả xây dựng bảng phân tích mô hình văn hóa nhà trường đặc trưng của các kiểu văn hóa nhà trường với hai yếu tố đặc trưng của hai cấp độ văn hóa nhà trường: Giá trị cốt lõi đặc trưng (thuộc cấp độ giá trị được tuyên bố); Không gian kiến trúc đặc trưng (thuộc cấp độ cấu trúc hữu hình) (xem Bảng 2).

Bảng 2: Bảng phân tích mô hình văn hóa nhà trường

KIỂU VĂN HÓA NHÀ TRƯỜNG	MÔ HÌNH VĂN HÓA NHÀ TRƯỜNG	
	Giá trị cốt lõi đặc trưng	Không gian kiến trúc đặc trưng
A (Thân tộc)	- Cởi mở - Thân thiện - Chia sẻ - Đồng đội	Không gian kiến trúc mở
B (Thường Quy)	- Sáng tạo - Linh hoạt - Khác biệt - Cá nhân hóa	Không gian kiến trúc độc lập
C (Thị trường)	- Hiệu quả - Cạnh tranh - Áp lực - Năng động	Không gian kiến trúc đa dạng
D (Thứ bậc)	- Kiểm soát - Nguyên tắc - Ổn định - Quy trình hóa	Không gian kiến trúc trật tự ngăn nắp

Bảng phân tích trên giúp cho một nhà trường khi xác định theo kiểu văn hóa nhà trường nào thì họ sẽ định hướng được mô hình văn hóa nhà trường với các nội dung văn hóa nhà trường đặc trưng của mô hình văn hóa nhà trường đó. Sau khi khảo sát văn hóa nhà trường bằng bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập sẽ giúp cho nhà trường đó đánh giá được thực trạng văn hóa nhà trường về triết lý hoạt động và hệ thống cấu trúc hữu hình, làm cơ sở để nhà trường xác định xem cần phải xây dựng hay hoàn thiện các nội dung gì về triết lý hoạt động và hệ thống cấu trúc hữu hình. Như vậy, việc khảo sát bộ công cụ nhận diện thương hiệu giúp nhà trường trả lời câu hỏi làm cái gì để xây dựng văn hóa nhà trường. Để trả lời câu hỏi làm như thế nào, theo giá trị nào thì nhà trường cần khảo sát bằng bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI.

2.3. Đánh giá về sự cần thiết và mức độ đo lường của bộ công cụ

Chúng tôi đã khảo sát tính cần thiết và khả năng đo lường của các tiêu chí đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập thông qua việc lấy ý kiến của 115 cán bộ quản lý và chuyên gia trong lĩnh vực văn hóa nhà trường và giáo dục hòa nhập bằng thang đo Likert 5 bậc tương ứng với thang đo điểm 5 để phân tích các số liệu thu được trong quá trình khảo sát:

Về mức độ cần thiết: Rất cần thiết: 5 điểm; Cần thiết: 4 điểm; Bình thường: 3 điểm; Ít cần thiết: 2 điểm; Không cần thiết: 1 điểm. Giá trị trung bình của mức độ đánh giá có khoảng cách là 0,8 điểm giữa 2 mức đánh giá liền kề.

Về khả năng đo lường: Đo dễ dàng: 5 điểm; Đo được: 4 điểm; Bình thường: 3 điểm; Khó đo được: 2 điểm; Không đo được: 1 điểm. Giá trị trung bình của mức độ đánh giá có khoảng cách là 0,8 điểm giữa 2 mức đánh giá liền kề. Kết quả như sau:

Về mức độ cần thiết: Nhóm tiêu chí về triết lý hoạt động (7 tiêu chí) được đánh giá với số điểm trung bình là 4,42 điểm; Nhóm tiêu chí chung về hệ thống cấu trúc hữu hình (8 tiêu chí) là 4,28 điểm; Nhóm tiêu chí về cơ sở vật chất (32 tiêu chí) là 4,36 điểm; Nhóm tiêu chí về con người văn hóa (46 tiêu chí) là 4,41 điểm.

Về khả năng đo lường: Nhóm tiêu chí về triết lý hoạt động (7 tiêu chí) được đánh giá với số điểm trung bình là 4,41 điểm; Nhóm tiêu chí về hệ thống cấu trúc hữu hình (8 tiêu chí) là 4,32 điểm; Nhóm tiêu chí về cơ sở vật chất (32 tiêu chí) là 4,33 điểm; Nhóm tiêu chí về con người văn hóa (46 tiêu chí) là 4,21 điểm.

Như vậy, sau khi khảo sát tính cần thiết và khả năng đo lường của các tiêu chí đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa

nhập, các nhóm tiêu chí đều được đánh giá là rất cần thiết và đo dễ dàng.

3. Kết luận

Hệ thống tiêu chí đánh giá văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập được đề xuất bao gồm các tiêu chí đánh giá của bộ công cụ nhận diện thương hiệu trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập và bộ công cụ đánh giá văn hóa tổ chức OCAI với các nội dung đánh giá khá rõ ràng, đầy đủ về cấu trúc văn hóa nhà trường. Hệ thống các tiêu chí đánh giá này nhằm đánh giá toàn diện về thực trạng văn hóa nhà trường, đồng thời định hướng cho nhà trường về mô hình văn hóa nhà trường và các mục tiêu xây dựng văn hóa nhà trường cần đạt được để xây dựng thành công văn hóa nhà trường trong các trường mầm non có tổ chức giáo dục hòa nhập, góp phần quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục hòa nhập của nhà trường.

Tài liệu tham khảo

- [1] Trần Thị Minh Thành - Trịnh Ngọc Toàn - Hoàng Thị Liên, (2015), *Kết quả đánh giá sàng lọc trẻ khuyết tật phát triển tại Hải Phòng*, Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, số 8C, tr.17-24.
- [2] Cameron, K.S. & Quinn R.E, (2006), *Diagnosing and changing organizational culture*, San Francisco: Jossey-Bass.
- [3] Cameron and Quinn, (2010), *Organizational culture assessment instrument (OCAI)*.
- [4] Trịnh Ngọc Toàn - Nguyễn Thị Hoàng Yến, (2017), *Văn hóa nhà trường trong bối cảnh toàn cầu hóa*, Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, số 1, tr.154-161.
- [5] Nguyễn Thị Hoàng Yến, (2013), *Giáo dục giá trị văn hóa truyền thống trong nhà trường phổ thông Việt Nam*, mã số: B2012-37-07 NV, Báo cáo Tổng kết nhiệm vụ khoa học và công nghệ cấp Bộ - Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.
- [6] Trịnh Ngọc Toàn, (2015), *Xây dựng văn hóa nhà trường trong các cơ sở giáo dục theo phương thức giáo dục hòa nhập*, Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, số 8C, tr.37-44.
- [7] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (29/01/2018), *Thông tư số 03/2018/TT-BGDĐT quy định về Giáo dục hòa nhập đối với người khuyết tật*, Hà Nội.

DEVELOPING A SYSTEM OF CRITERIA TO ASSESS SCHOOL CULTURE IN PRESCHOOLS WITH INCLUSIVE EDUCATION

Trinh Ngoc Toan

Email: tringtoanhp@gmail.com
Haiphong Professional College
39 Luong Khanh Thien, Cau Dat ward,
Ngo Quyen district, Haiphong City, Vietnam

ABSTRACT: *In this article, the author develops a system of criteria to assess school culture in preschools with inclusive education to comprehensively evaluate the structure of school culture at three levels. The assessment criteria system is formed by two sets of instruments, including: 1) The instrument identifying the brand of the preschool with inclusive education in order to survey the system of tangible structure (school culture of level 1) and its operational philosophy (school culture of level 2); and 2) in combination with completing the Organizational Culture Assessment Instrument (OCAI) developed by Robert Quinn and Kim Cameron to survey common concepts (school culture of level 3). This result contributes to surveying the current status of the school culture and sets out the goal of building the school culture of preschools with inclusive education.*

KEYWORDS: Assessment, school culture, preschools with inclusive education.